

FRÅN ICKE-LÄSARE TILL ALLÄTARE.
FYRA LÄSARTYPER I STOCKHOLM OCH
I LANDSORTEN .

Av

CHARLOTTA KRATZ

ARBETSRAPPORT NR 15

1991

ISSN 1101-4679

Förord

Dagspresskollegiet är ett forskningsprogram vid institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Programmet startade sin verksamhet 1979. Huvudsyftet med forskningen är att belysa den svenska dagspressens situation, och särskilt dess förhållande till andra medier.

För att kunna svara på huvudfrågorna om förhållandet mellan dagspress och andra medier genomför Dagspresskollegiet årligen olika undersökningar. Inom programmet ryms både tillämpad forskning och grundforskning. Den tillämpade forskningen gäller i första hand studier om massmediernas räckvidd. Dessa studier belyser bland annat andelen regelbundna läsare, lyssnare och tittare, samt intresse för olika typer av medieinnehåll.

Dagspresskollegiet genomför också varje år en rad specialanalyser. En källa för sådana analyser är den årliga SOM (Samhälle Opinion Massmedia)-undersökningen, ett samarbetsprojekt mellan institutionen för journalistik och masskommunikation och statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.

Föreliggande rapport är baserad på 1990 års SOM-undersökning. Material kommer också från SOM-undersökningen 1987, samt från en rad av Dagspresskollegiets lokala läsvanestudier. Analysarbetet och uppläggningsplaneringen har planerats av undertecknad i samarbete med forskningsassistent Charlotta Kratz. För den slutliga utformningen av texten svarar Charlotta Kratz ensam.

Göteborg i augusti 1991

Lennart Weibull
professor
projektansvarig Dagspresskollegiet

Innehållsförteckning

Förord
Tabellförteckning

1	INLEDNING	1
2	TIDNINGSLÄSNING I STOCKHOLM OCH I LANDET SOM HELHET I OLIKA GRUPPER	4
	Slutsatser	8
3	KONSUMTION AV OCH INSTÄLLNING TILL ANDRA MEDIER I OLIKA LÄSARGRUPPER	11
	Slutsatser	13
4	LÄSNING OCH PRENUMERATION	16
	Slutsatser	18
5	ATT VÄLJA TIDNING I STOCKHOLM	19
	Slutsatser	20
6	FYRA STOCKHOLMSKA LÄSARGRUPPER	23
	Den trogne morgontidningsläsaren	23
	Han som läser kvällstidningen	23
	De tidningstrogna - eller medie- konsumenterna	24
	Den stockholmska icke-läsaren	24
	Konsekvenser	26

Litteraturförteckning
Tabellbilaga

Tabellförteckning

- Tabell 1 Läsning av morgon- och kvällstidningar minst tre gånger per vecka. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 2 Läsning av morgon- och kvällstidningar bland män och kvinnor. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 3 Läsning av morgon- och kvällstidningar i olika åldersgrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 4 Läsning av morgon- och kvällstidningar i olika utbildningsgrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 5 Andel läsare av olika typer i olika grupper av egendefinierad klass. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 6 Andel läsare av olika typer i olika grupper av egendefinierad familjebakgrund. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 7 Andel läsare av olika typer per hushållsstorlek. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 8 Andel läsare av olika typer per boendeform. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 9 Andel läsare av olika typer per hushållsinkomst. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 10 Andel läsare av olika typer per politiskt intresse. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 11 Andel läsare av olika typer i grupper med olika grad av föreningsaktivitet. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 12 Konsumtion av underhållningsprogram på TV i olika läsargrupper. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 13 Konsumtion av nyhetsprogram på TV i olika läsargrupper. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 14 Konsumtion av dokumentär- och samhällsprogram på TV i olika läsargrupper. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 15 Konsumtion av sportprogram på TV i olika läsargrupper. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 16 Konsumtion av kulturprogram på TV i olika läsargrupper. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 17 Konsumtion av olika nyhetsprogram minst fem dagar i veckan i olika läsargrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 18 Andel som anser olika kriterier hos en morgontidning mycket viktiga i olika läsargrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

- Tabell 19 Andel som anser olika kriterier hos en morgontidning inte alls viktiga i olika läsargrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 20 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 21 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet bland män och kvinnor. Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 22 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet i olika åldersgrupper. Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 23 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet i olika utbildningsgrupper. Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 25 Olika läsarmönster bland sådana som prenumererar. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 26 Olika läsarmönster bland sådana som prenumererar i olika grupper. Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 27 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i olika grupper. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)
- Tabell 28 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet per hushållstorlek respektive civilstånd. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)
- Tabell 29 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet per politiskt intresse. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990. (procent)
- Tabell 30 Andel prenumeranter bland läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)
- Tabell 31 Olika läsartyper bland läsare av Dagens Nyheter respektive Svenska Dagbladet. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)
- Tabell 32 Läsargruppernas fördelning per läsning av Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet eller annan/ingen tidning. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)
- Tabell 33 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i grupper med olika subjektiv klasstillhörighet. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)
- Tabell 34 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet efter partisyn. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 35 Andel sympatisörer med olika politiska partier bland läsare (huvudtidning) av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 36 Andel läsare av olika typer per upplevd förändring av egen ekonomisk situation det senaste året. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)
- Tabell 37 Andel läsare av olika typer per åsikt om hur skattereformen kommer att påverka den egna ekonomin Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

1 Inledning

Den som vågar påstå att stockholmare inte läser morgontidningar i samma utsträckning som människor i andra delar av Sverige gör kommer inte med någon nyhet. Att morgontidningsläsningen ligger på en markant lägre nivå i Stockholm än vad den gör i landet i övrigt är tvärtom en i sammanhanget gammal sanning. I en studie från 1979 anges andelen regelbundna morgontidningsläsare - läsare av minst ett nummer per vecka - i Stockholm vara 86 procent. (En studie från 1984 visar att ungefär 70 procent i storstockholm läser Dagens Nyheter minst någon gång per vecka, mot omkring 50 procent för Svenska Dagbladet (Weibull, 1984).) Uppgifterna bör tolkas med vetskap om att motsvarande andel i övriga Svealand är hela 97 procent (Weibull, 1983). Denna siffra, i sin tur, är naturligtvis exceptionellt hög. Inte så att andelen läsare skulle vara högre i Svealand än i Götaland eller Norrland, det är den inte. Vad som är exceptionellt är snarare det faktum att så gott som varje vuxen svensk är regelbunden morgontidningsläsare. Om han inte bor i Stockholm (eller möjligen i Göteborg eller Malmö).

Andelen **dagliga** läsare var 1979 60 procent i Stockholm, och 80 procent i övriga landet. Studien visar också att det i Stockholm finns en relativt stor grupp som enbart har en kvällstidning som daglig läsning. Stockholm kan då sägas kännetecknas av att man läser morgontidningar i lägre utsträckning än i andra delar av landet, och att man i viss mån ersätter morgontidningsläsning med kvällstidningsläsning.

Anledningen till stockholmarnas avvikande läsvanor ligger både hos stockholmarna och stockholmstidningarna. Den totala mediasituationen i Stockholm skiljer sig från

den i landet som helhet - och Stockholm som miljö är ingen genomsnittlig miljö. Rörligheten är större, till exempel, och naturligtvis präglas invånarna av det faktum att de lever i landets kulturella och politiska centrum. En samtidig jämförelse med läsmönstren i landet som helhet visar på vilka sätt Stockholms tidningsmarknad avviker från det vi får kalla en normalsvensk tidningsmarknad.

Föreliggande rapport diskuterar såväl morgon- som kvällstidningsläsningen i Stockholm mot bakgrund av siffror för hela Sverige, inklusive Stockholm. Det innebär att totalsiffrorna genomgående beskriver den genomsnittliga situationen i hela Sverige. Analysen tjänar det dubbla syftet att beskriva såväl läsvanor i Stockholm, som läsvanor i hela landet.

Arbetet behandlar inte i första hand tidningsval, utan arbetar med de allmänna läsvanorna för morgon- respektive kvällspress. Läsarna har delats in i fyra grupper, utifrån vilka analysen genomgående förs: den första gruppen består av icke-läsarna, de som vare sig läser morgon- eller kvällstidningar regelbundet, den andra av dem som är regelbundna läsare enbart av morgontidningar, den tredje gruppen utgörs av sådana som är regelbundna läsare enbart av kvällstidningar och den fjärde och sista gruppen består av dem som läser såväl morgon- som kvällspress regelbundet. Regelbundenhetskravet har för båda typerna av tidningar satts till läsning minst tre dagar per vecka.

Materialet som analysen grundas på är till övervägande del insamlat inom ramen för 1990 års upplaga av den årliga, nationella SOM- (Samhälle, Opinion, Massmedier) undersökningen. I en specialanalys används även material från 1986 års SOM-undersökning.

SOM-undersökningarna genomförs sedan 1986 som samarbetsprojekt mellan Statsvetenskapliga institutionen och institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet. Ett formulär omfattande omkring 60 frågor sänds ut till 2500 slumpmässigt utvalda svenskar, och 1990 års undersökning uppvisar en svarsfrekvens om 66 procent. Ur det totala datamaterialet har Stockholms län lyfts ut, för att, vid sidan av totalmaterialet, bilda underlag för analysen. Antalet stockholmare uppgår som mest till 283, vilket är en grupp stor nog att ge möjlighet till statistiskt säkerställda resultat. I vissa tabeller kommer dock antalet svars personer att bli mycket lågt (och resultaten därmed mindre tillförlitliga). När så är fallet anges detta i texten.

Rapporten är uppdelad i fyra inledande kapitel, som samtliga refererar till de tabeller som återfinns i rapportens tabellbilaga. Det första kapitlet beskriver läsvanor i Stockholm och i landet som helhet i olika befolkningsgrupper. Det andra kapitlet beskriver olika läsargrupperns konsumtion av olika typer av medier och medieinnehåll. Kapitel tre beskriver prenumerationsbenägenheten i olika läsargrupper, och också prenumerantgruppernas sammansättning. I det fjärde kapitlet studeras det stockholmska tidningsvalet: vad skiljer läsaren av Dagens Nyheter från läsaren av Svenska Dagbladet och hur skiljer sig de två tidningarnas läsekretsar från varandra? Rapporten avslutas sedan med en sammanfattande karaktäristik av de fyra läsartyperna beskrivna ovan.

2 Tidningsläsning i Stockholm och landet som helhet i olika grupper

För att komma problemet med tidningsläsningen i Stockholm in på livet måste vi för det första klarlägga karaktären på den samlade, regelbundna, morgontidningsläsningen i Stockholm, i jämförelse med Sverige som helhet. Om tidigare studier visat att läsningen allmänt ligger lägre i Stockholm än i landet som helhet skall vi nu försöka beskriva skillnaderna i läsning i olika grupper.

Lokala morgontidningar läses, med vissa förskjutningar, allmänt av ett genomsnitt av befolkningen: yngre läser något mindre än äldre, och på vissa orter läser högutbildade den lokala tidningen mindre ofta än människor med lägre utbildning (Björkqvist, 1988b, 1988c; Kratz, 1989, 1990a, 1990b; Severinsson 1986, 1990).

Andelen som inte tar del av någon morgontidning respektive enbart tar del av någon kvällstidning är markant högre i Stockholm än i hela landet (tabell 1). I Sverige som helhet har 92 procent för vana att läsa antingen morgon- eller kvällspress (eller båda typerna) regelbundet. Motsvarande siffra för Stockholms kommun är 84 procent. Detta innebär att var sjätte stockholmare vare sig läser kvälls- eller morgonpress regelbundet, och läsningen av stockholmsmorgontidningar följer alltså inte samma mönster som läsningen av andra morgontidningar.

Andelen stockholmare som vare sig läser morgon- eller kvällspress är högre bland kvinnorna än bland männen (tabell 2) - men det är fler män än kvinnor som enbart läser kvällspress. Mönstret för landet som helhet är långt mer homogent - här finns inga påtagliga skillnader mellan mäns och kvinnors tidningskonsumtion.

Andelen som regelbundet tar del av såväl morgon- som kvällspress är ungefär lika stor bland män som bland kvinnor, och det såväl i som utanför Stockholm.

Icke-läsarna är flest i den yngsta åldersgruppen, och andelen som läser båda typerna av tidningar är konstant även över olika åldersgrupper, det gäller för Stockholm såväl som för landet i stort (tabell 3).

Skillnaderna mellan olika utbildningsgrupper är större än skillnaderna mellan olika åldersgrupper. Det är framför allt de låg- och medelutbildade i Stockholm som väljer att inte läsa vare sig morgon- eller kvällstidningar regelbundet (tabell 4). Andelen lågutbildade som enbart läser morgontidningar är mycket lägre i Stockholm än i hela Sverige - och andelen som läser enbart kvällstidningar är markant högre. Högutbildade visar samma mönster i Stockholm som utanför.

Att det finns tydliga utbildningsmässiga skillnader i läsningen, och då framför allt i Stockholm, indikerar att det även borde finnas klassmässiga skillnader. Det visar sig att det, liksom bland de högutbildade, inte föreligger några skillnader mellan akademiker och högre tjänstemän boende i och utanför Stockholm (tabell 5). Här är andelen som inte läser någon typ av tidning regelbundet mycket liten, och tre fjärdedelar väljer att bara läsa morgontidningar. De stora skillnaderna finns bland arbetarna, där en fjärdedel i Stockholm inte läser någon tidning regelbundet. Också bland tjänstemän och egna företagare är andelen som inte läser någon tidning större i Stockholm än i landet totalt. Den rena kvällstidningsläsningen är störst bland arbetarna i Stockholm.

Även beroende på familjebakgrund, eller uppväxtmiljö, är skillnaderna för landet som helhet ganska små, och skillnaderna mellan tjänstemän och akademiker i och utanför Stockholm obefintliga (tabell 6). Andelen

stockholmska icke-läsare är störst bland dem som uppgivit att de vuxit upp i jordbrukarhem. Andelarna är relativt höga även för dem med arbetar- och egen företagarbakgrund. Andelarna som enbart läser kvällspress är också absolut störst i de två sistnämnda grupperna.

När man diskuterar prenumerationsbenägenhet, och inte läsning som här, är hushållets storlek en ofta använd delförklaring. I tabell 7 framgår att enpersonshushållen, som generellt prenumererar i lägst utsträckning, inte visar markant lägre siffror för regelbunden läsning, vare sig i eller utanför Stockholm. Den kategori som i allra högst grad undviker att läsa såväl morgon- som kvällspress är de som bor i tvåpersonshushåll i Stockholm. Samma grupp är mer benägen att läsa kvälls- än morgontidningar. Samma mönster, om än något svagare, visar de stockholmska flerpersongshushållen.

Andelen icke-läsare är generellt störst bland dem som bor i lägenhet i flerfamiljshus (tabell 8). Indelningen i sig är inte idealisk, den säger ingenting om huruvida man bor i hyreslägenhet eller själv äger sin bostad. Troligen hade en sådan uppgift gjort mönstret än tydligare. (Weibull (1984), till exempel, visar hur andelen läsare av Dagens Nyheter är större bland dem som bor i lägenhet med bostadsrätt än bland dem som bor i hyreslägenhet. Motsvarande skillnad finns inte för Svenska Dagbladets läsare.)

Olika inkomstgruppers läsmönster kan förenklas till skillnaderna mellan den högsta och den lägsta inkomstgruppen. Det visar sig att andelen icke-läsare i den lägsta inkomstgruppen är tio procentenheter högre än rikssnittet i Sverige som helhet, och att andelen regelbundna morgontidningsläsare i samma grupp är tio procentenheter lägre än rikssnittet (tabell 9). Skillnaderna är än större i Stockholm, där en fjärdedel av

dem som tjänar minst vare sig läser morgon- eller kvällstidningar regelbundet.

Såväl i Stockholm som landet i stort är andelen som inte läser vare sig morgon- eller kvällstidningar absolut störst bland de politiskt ointresserade (tabell 10). Andelen som enbart läser kvällstidningar är störst bland stockholmare som inte anser sig vara särskilt intresserade av politik.

Tabell 11 visar läsmönstren i grupper med olika grad av föreningsaktivitet. Begreppet förening innebär idrotts- eller friluftsförening, miljöorganisation, politiskt parti eller annan förening. Mönstren för landet som helhet är även här mycket likartade över de olika grupperna, under det de icke-föreningsaktiva i Stockholm visar en högre andel icke-läsare.

Slutsatser

Vad säger då detta om tidningsmarknaden i Stockholm? Nedanstående tablå visar tydligt var skillnaderna framför allt finns:

Bakgrunds- faktor	Läser ingen dagstidning		Läser enbart kvällstidning	
	Stockholm	Sverige tot	Stockholm	Sverige tot
Män	11	7	12	6
Kvinnor	21	9	9	4
Differens	-10	- 2	+ 3	+ 2
15-29 år	18	12	11	7
30-49 år	15	5	12	5
50-75 år	14	7	10	4
Differens	+ 4	+ 5	+ 1	+ 3
Låg utbildning	24	8	22	6
Medel utbildning	18	8	6	4
Hög utbildning	4	6	5	3
Differens	+20	+ 2	+17	+ 3
Arbetare	27	9	20	6
Tjänstemän	11	6	11	4
Högre tjänste- män/akademiker	5	5	0	1
Differens	+22	+ 4	+20	+ 5

Det mest iögonfallande i tablå är den sociala skiktningen, de skillnader som finns mellan olika utbildningsgrupper och klasser i Stockholm - men som inte existerar i landet som helhet. Det i kombination med de mycket små skillnaderna mellan olika åldersgrupper indikerar att den stockholmska tidningsläsningen främst bestäms av den hierarkiska position en människa har. Om man studerar läsningen av stockholmsmorgontidningar utanför Stockholm visar sig samma skillnader (Kratz, 1991). Detta torde innebära att stockholmaren förhåller

sig till stockholmsmorgontidningarna på samma sätt som alla boende i Sverige gör - stockholmsmorgontidningarna fungerar alltså inte enligt samma mönster som lokala tidningar gör på sina utgivningsorter. Stockholmsmorgontidningarna kan inte definieras som lokala tidningar för stockholmsregionen, de måste definieras som rikstidningar med utgivning i Stockholm. Och en rikstidning, det är något alldeles speciellt. Det är en tidning som attraherar människor i specifika grupper, det är en tidning för en bestämd kultur. Och i denna kultur är alltså den övre delen av samhällets hierarki delaktig, men inte den undre.

Den rena kvällstidningsläsningen, är starkast bland de lågutbildade, och bland arbetarna i Stockholm. Inte heller här finns några motsvarande skillnader för landet som helhet. Kvällstidningar har alltså någon funktion, eller kvalitet, som de stockholmska morgontidningarna saknar. De attraherar grupper som stockholmsmorgontidningarna lämnar utanför. Om anledningen ligger i nyhetsvärderingen (och alltså är rent ämnesmässig), eller om det beror på det sätt som innehållet presenteras får vi låta vara osagt.

Den breda läsargrupp som en lokal morgontidning mer eller mindre naturligt har tvingas i Stockholm att, grovt, delas i två grupper: eliten, och de vanliga människorna. Stockholmsmorgontidningarnas perspektiv kan inte delas av alla (i landsorten har man 7 procent regelbundna läsare (Kratz, 1991)), men inte heller kvällstidningarna erbjuder en världsbild som en majoritet av befolkningen är en del av.

Mellan dessa två grupper faller de stockholmare som saknar tidningsbaserad förankring: unga och medelålders kvinnor, med relativt låg utbildning. Som lågutbildade faller de självklart utanför varje elitdefinition, och som kvinnor finner de inte vad de söker i kvällstid-

ningarna. Ändå är det en grupp som i stort skulle utgöra en **lokal** morgontidnings kärntrupp - en läsargrupp som värdesätter tidningen högt, och som tar del av ett brett spektrum av innehåll, även om tonvikten skulle ligga vid lokalt och personorienterat material (Björkqvist 1988b, 1988c; Kratz, 1989, 1990a, 1990b; Severinsson 1986, 1990).

3 Konsumtion av och inställning till andra medier i olika läsargrupper

Ett sätt att ytterligare belysa de olika läsartyperna är att ta fasta på deras övriga mediekonsumtion. Frågan är om de som väljer att inte läsa någon, eller en, typ av tidning istället tar del av andra medier i högre utsträckning än andra människor. I förlängningen blir då olika innehållstyper viktiga: är ett allmänt ointresse för sådana innehållstyper som vi vanligtvis förknippar med dagstidningar orsaken till den lägre läsningen? Eller beror den lägre läsningen i Stockholm på att tidningarna i Stockholm skiljer sig från sina kollegor i landsorten? Följande avsnitt beskriver konsumtionen av övriga medier och innehållstyper med hjälp av det material som finns insamlat inom ramen för SOM-projektet.

I SOM-undersökningen tillfrågades svarspersonerna i vilken mån de tar del av fem typer av TV-program: underhållningsprogram, nyhetsprogram, dokumentär- och samhällsprogram, sportprogram och kulturprogram. Tabell 12-16 visar i vilken utsträckning de olika läsartyperna tar del av programtyperna. Avsnittet refererar inledningsvis till dessa tabeller.

Den första, och tydligaste, skillnaden är att kvällstidningsläsarna är avsevärt mer underhållningsinriktade än morgontidningsläsarna (tabell 12), samt att detta mönster är starkare i Stockholm än i landet som helhet. De stockholmska icke-läsarna tar också de del av underhållningsprogram i stor utsträckning.

Boende i Stockholm ser allmänt mer av TV:s nyhetsprogram än vad människor i Sverige totalt gör (tabell 13). Det innebär att de i Stockholm som läser enbart kvälls-

tidningar, eller vare sig morgon- eller kvällstidningar, har en högre konsumtion av nyhetsprogram på TV än vad motsvarande grupper i landet som helhet har. Gruppen som enbart läser morgontidningar ser "ganska mycket" av TV:s nyhetsprogram, såväl i Stockholm som i landet i stort.

Båda grupperna av icke-läsare ser mer av TV:s dokumentär- och samhällsprogram än andra (tabell 14), men skillnaderna är inte dramatiska. Däremot ser de jämförelsevis lite av sportprogrammen (tabell 15).

Det är möjligen förvånande att det är de stockholmska icke-läsarna som ser mest av kulturprogram på TV (tabell 16). De följs av icke-läsarna totalt, samt av dem som enbart läser morgontidningar. De som enbart läser kvällstidningar ser minst av TV:s kulturprogram.

En viktig funktion hos tidningar är förstås nyhetsförmedlingen, och en fråga som självklart reser sig är den om hur de stockholmare som väljer att inte läsa vare sig morgon- eller kvällstidningar regelbundet i så fall får reda på vad som händer i omvärlden.

Stockholms lokalradio har en större publik än vad den har i Sverige som helhet (tabell 17). Samtliga stockholmska läsargrupper visar ett högre lokalradiolyssnande än vad läsarna i Sverige totalt gör. Det visar sig också att icke-läsarna i Stockholm väljer att se Rapport, och de regionala nyheterna i TV, i högre grad än vad icke-läsarna i landet som helhet gör.

Anledningarna till att olika människor väljer att ta del av tidningar i olika hög grad ligger naturligtvis till viss del i vad de tycker om dessa tidningar. Om tidningen inte motsvarar de krav man har på den läser man den inte, om inte andra anledningar är så starka att tidningens kvalitet inte spelar någon roll.

Tabell 18 visar hur stora andelar av de olika läsargrupperna som anser olika kriterier mycket viktiga för sitt val av tidning. Det visar sig att människor boende i Stockholm, oavsett vilken läsargrupp de tillhör, anser att tidningen snarare skall bevaka de stora politiska händelserna än innehålla lokala nyheter. Vidare anser man det viktigt att tidningen är partipolitiskt obunden i högre grad än var människor i Sverige som helhet gör, däremot fäster man mindre vikt vid tidningens prenumerationspris än vad svensken i allmänhet gör. Att en morgontidning bör vara trovärdig och saklig är samtliga överens om. Av de stockholmare som enbart läser morgontidningar är tre av fyra av åsikten att morgontidningar bör bevaka de stora politiska nyheterna. En knapp tredjedel anser att tidningen bör innehålla lokala nyheter, mot 60 procent bland läsarna i Sverige som helhet.

Tabell 19 redovisar hur stora andelar av de olika läsargrupperna som anser olika kriterier helt oväsentliga för sitt val av morgontidning. Tydligt är hur dessa andelar överlag är låga.

Slutsatser

Vi kan inte entydigt säga att de som inte läser morgon- eller kvällstidningar regelbundet "kompenserar" detta med högre konsumtion av andra nyhetsmedier. Att lokalradion är viktigare för stockholmska icke-läsare än för icke-läsare i Sverige totalt har antagligen sin grund i att lokalradiolyssnandet allmänt är högre i Stockholm än vad det är i Sverige som helhet. Inte desto mindre verkar det troligt att lokalradion faktiskt fyller den lokala funktion som stockholm morgontidningarna kanske inte riktigt mäktar med. De stockholmska icke-läsarna tittar också mer på de regionala nyheterna i TV än andra läsargrupper i Stockholm, med undantag för dem som läser

såväl morgon- som kvällstidningar regelbundet. Den sistnämnda gruppen är överhuvudtaget den som tar del av flest, och mest av, andra nyhetsmedier. Snarast är det alltså så, att den som är flitig konsument av två typer av tidningar, han tar också del av flera andra medier regelbundet. Den som inte regelbundet tar del av en eller två typer av dagstidningar, han tar inte heller del av andra nyhetsmedier i någon nämnvärd utsträckning. Vi har alltså grovt sett att göra med två typer av människor: nyhetskonsumenter och icke-nyhetskonsumenter.

Vad beträffar innehållet i å ena sidan lokala morgontidningar och å andra sidan stockholmsmorgontidningar och TV:s nyhetsprogram så kan det möjligen vara så att TV:s relativa lättillgänglighet (Ohlsson, 1989) gör att TV:s nyhetsmaterial mer än morgontidningarna i Stockholm fyller en lokal funktion för stockholmarna. Detta skulle i så fall kunna förklara de stockholmska icke-läsarnas högre TV-konsumtion.

När det kommer till de fyra läsargruppernas konsumtion av olika typer av TV-program är mönstren inte helt lättolkade. Nedanstående tablå är en sammanställning av situationen:

TV-konsumtion i de fyra olika läsargrupperna

	icke-läsare		morgontidningsläsare		kvällstidningsläsare		båda typerna	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
<u>läser allt/ganska mycket av...</u>								
underhållning	67	56	39	54	74	68	53	65
nyheter	79	68	84	82	74	70	87	85
samhälle/dokumentär	61	44	61	51	48	47	65	56
sport	28	29	32	40	42	47	49	48
kultur	38	27	29	27	13	17	24	26

De stockholmska icke-läsarna ser i allmänhet mer på TV än icke-läsarna i Sverige som helhet. De är också de den enskilda grupp som ser mest av TV:s kulturprogram, och ser också mycket av TV:s underhållningsprogram. Detta kan möjligen betyda att icke-läsarna (i viss mån tillsammans med dem som enbart läser kvällstidningar) är extra flitiga TV-tittare, eller, om vi väljer att se intresset för olika typer av TV-program som indikatorer för mer allmänna intressen, att det rör sig om flera olika typer av människor, snarare än en, lättidentifierad, grupp. I så fall är fenomenet inte så enkelt som att icke-läsarna är människor med stort underhållningsintresse - intresse för kultur är en helt annan sak. Kulturintresse är i sig starkt förknippat med en rad prestigefyllda sysselsättningar och intressen - i landsorten till exempel läsning av stockholmsmorgontidningar (Kratz, 1991).

4 Läsning och prenumeration

Avsnittet redogör för förhållandet mellan läsning och prenumeration i olika grupper (det är ju på intet sätt givet att man faktiskt läser den tidning man har tillgång till i hushållet). Dels beskrivs andelen prenumeranter i de fyra läsargrupperna indelade i olika undergrupper, dels beskrivs hur prenumeranterna fördelar sig över olika läsargrupper. Materialet tillåter inte att Stockholm lyfts ut för en jämförelse med Sverige som helhet, varför samtliga siffror som presenteras, förutom en inledande översikt, avser hela landet.

De som enbart läser morgontidningar är i mycket hög grad prenumeranter, såväl i Stockholm som utanför (tabell 20). Även de som läser både morgon- och kvällstidningar regelbundet prenumererar i hög grad på morgontidningen. De stockholmska icke- och kvällstidningsläsarna är mer konsekventa än sina kollegor på riksplanet i det att de inte heller är prenumeranter i någon högre grad.

Det finns en tydlig skillnad mellan mäns och kvinnors läsvanor: de kvinnor som inte läser vare sig morgon- eller kvällstidningar har oftare än männen en prenumeration i hushållet, och de män som läser enbart kvällstidningar har oftare än kvinnorna en morgontidningsprenumeration i hushållet (tabell 21). Med största säkerhet rör det sig om mycket unga män och kvinnor, så unga att de fortfarande bor hemma hos prenumererande föräldrar. Inte desto mindre kvarstår skillnaden: kvinnorna/flickorna väljer att inte läsa någon tidning alls, inte ens den som finns i deras omedelbara närhet, samtidigt som männen/pojkarna struntar i den tidning som finns i hemmet, för att istället köpa sig en kvällstidning.

En kontroll av prenumerationsvanorna i olika åldersgrupper besannar misstanken: det är framförallt ungdomar som inte läser den tidning som finns prenumererad i hushållet (tabell 22). Andelen prenumererande ickeläsare är också relativt stor i den äldsta åldersgruppen. Det är också tydligt att unga som enbart läser morgontidningar prenumererar i mindre utsträckning än andra grupper. Troligen beror denna skillnad på vanor hos framförallt den äldre halvan av den yngsta åldersgruppen, de som är mellan 25 och 30 år. Här har prenumerationsvanan ännu inte stabiliserats, trots att läsvanan är stabil.

Om vi ovan kunnat konstatera relativt tydliga åldersskillnader, finner vi inte motsvarande utbildningsmässiga skillnader (tabell 23). De olika läsartyperna prenumererar eller prenumererar inte i samma utsträckning, oavsett utbildningsnivå.

I tabell 24 framgår för det första den allmänna tendensen att personer i ensamhushåll prenumererar i lägre grad än andra (t ex Kratz, 1990b; Severinsson 1990). Det visar sig också att det i de grupper som inte läser vare sig morgon- eller kvällstidningar, eller enbart läser kvällspress, är större sannolikhet att man undviker att läsa den tidning som finns prenumererad i hushållet om man bor i ett stort hushåll. Detta betyder, helt enkelt, att ju fler viljor som skall samsas, desto större är risken att ett hushålls val inte passar den enskilda individen.

För att vända på resonemanget kan vi också studera i vilken utsträckning prenumeranter väljer att regelbundet läsa den tidning som finns i hushållet. I tabell 25 framgår att mönstren ser likadana ut för Stockholm som för hela landet, 70 procent av prenumeranterna läser enbart morgontidning, och 30 procent kombinerar denna med kvällstidning.

Tabell 26 visar att det är ungdomar som väljer att inte regelbundet läsa hushållets tidning, och att det är samma grupp som helst kombinerar den med en kvällstidning.

Slutsatser

Det faktum att det finns en prenumeration i det hushåll där man bor medför inte självklart att man läser tidningen varje dag. Den som är regelbunden morgontidningsläsare behöver inte heller vara tidningsprenumerant. Däremot är det så att de mest trogna prenumeranterna finns bland dem som läser morgontidningar utan att kombinera dessa med kvällstidningar.

Ungdomsgruppen undviker att läsa hushållets prenumerade tidning i störst utsträckning. För flickorna får detta konsekvensen att de inte läser någon tidning regelbundet, pojkarna väljer att istället läsa kvällstidningar.

5 Att välja tidning i Stockholm

Följande avsnitt beskriver Dagens Nyheters och Svenska Dagbladets läsekretsar i Stockholm. För att uppnå största möjliga tillförlitlighet utgörs materialet av en sammanslagning av två studier - SOM-undersökningarna från 1986 och 1990. En sammanslagning av två undersökningar med fyra års tidsintervall innebär förstås i sig problem, men i den mån Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet har varsin, relativt fastlagd, profil kommer materialet att vara ett gott underlag.

Dagens Nyheter är allmänt den tidning som läses i störst utsträckning i Stockholm, vilket också tidigare undersökningar visat (Björkqvist, 1988a; Weibull, 1983; Weibull 1984). Tidningen har, med ett undantag, en större andel läsare än Svenska Dagbladet i samtliga undergrupper som analyserats, varför följande redovisning kommer att ta fasta på skillnader inom detta givna mönster.

Såväl Dagens Nyheter som Svenska Dagbladet läses i högre utsträckning av män än av kvinnor (tabell 27). Med tanke på de siffror som redovisats tidigare framstår detta som självklart. Dagens Nyheter visar sina lägsta siffror i den yngsta (15-19 år) och i den äldsta (60-75 år) åldersgruppen, samtidigt som Svenska Dagbladet visar sina högsta siffror i samma grupper. Båda tidningarna läses av högutbildade i högre grad än av lågutbildade, men skillnaden är markant större för Svenska Dagbladets räkning.

Ingen av tidningarna visar några egentliga skillnader per hushållsstorlek eller läsarnas civilstånd - med undantag för en högre läsning av Svenska Dagbladet i ensamhushållen (tabell 28).

Båda tidningarna läses i minst utsträckning av dem som är ointresserade av politik - men även här (jämför utbildningsskillnaderna) står Svenska Dagbladet för den mest dramatiska skillnaden (tabell 29). Dagens Nyheter läses i högst utsträckning av sådana som uppger sig vara ganska intresserade av politik, Svenska Dagbladet har sin största läsekrets bland dem som är mycket intresserade av politik.

Svenska Dagbladets läsare prenumererar nästan uteslutande på sin tidning (tabell 30). Bland läsarna av Dagens Nyheter finns det en relativt stor andel (22 procent) som inte prenumererar.

Båda tidningarnas läsekretsar består till en majoritet av sådana som enbart läser morgontidningar, och till omkring en fjärdedel av sådana som läser såväl morgon- som kvällstidningar (tabell 31). De som uppger sig läsa Svenska Dagbladet är mer "trogna" morgontidningsläsare - bland Dagens Nyheter's läsare finns sammanlagt närmare tio procent som antingen inte alls regelbundet läser tidningar, eller väljer att läsa enbart kvällstidningar.

Omvänt gäller att gruppen av icke-läsare i högre grad säger sig vara läsare av Dagens Nyheter än Svenska Dagbladet (tabell 32). Inte någon av dem som enbart läser kvällstidningar säger sig vara Svenska Dagbladets läsare. Tolv procent av kvällstidningsläsarna uppger sig vara DN-läsare.

Dagens Nyheter har större grupper av läsare i så gott som samtliga klasser, förutom bland de högre tjänstemännen/akademikerna (tabell 33). I denna grupp är Svenska Dagbladet ledande. 60 procent av tjänstemännen läser Dagens Nyheter - och det är en hög siffra med stockholmska tidningsläsningens mått mätt.

Svenska Dagbladet är en tidning som i störst utsträckning läses av dem som sympatiserar med moderaterna, såväl i Stockholm som i landet i stort (tabell 34). Tabell 35 visar hur Svenska Dagbladets läsekrets till 70 procent består av moderater, under det att Dagens Nyheters läsekrets bättre motsvarar svenska folkets politiska sammansättning.

En summering av siffrorna för läsning av de båda tidningarna visar att ju längre ut mot högerkanten på den politiska skalan man befinner sig, desto flitigare tidningsläsare är man.

Slutsatser

Allmänt är morgontidningsläsningen mer utbredd bland män än bland kvinnor i Stockholm. Detta innebär att såväl Dagens Nyheter som Svenska Dagbladet läses i högre grad av män än av kvinnor. Vidare är Dagens Nyheter en tidning för medelålders tjänstemän, och Svenska Dagbladet framförallt en tidning för äldre människor som sympatiserar med moderaterna, och är mycket intresserade av politik. Så gott som hela Svenska Dagbladets läsekrets prenumererar på sin tidning, Dagens Nyheter har en relativt stor andel ickeprenumeranter i sin läsekrets. Allt detta överensstämmer väl såväl med resultat från 1987 års SOM-undersökning, som med resultat från en undersökning genomförd i storstockholm 1984 (Björkqvist, 1988a; Weibull, 1984). Björkqvist visar också hur Dagens Nyheters läsare tar del av kvällspress i större utsträckning än Svenska Dagbladets läsare, ett mönster som vi till viss del sett även här. Även Weibull (1984) pekar på samma fenomen: 27 procent av Dagens Nyheters läsare tar dagligen del av Expressen (18 procent) eller Aftonbladet (nio procent) - motsvarande siffra för Svenska Dagbladet är 17 procent (14 procent läser Expressen, och tre procent läser Aftonbladet).

Att en så stor andel som 15 procent av ickeläsarna uppger sig vara läsare av Dagens Nyheter kan möjligen synas motsägelsefullt. Det är det nu inte, gruppen om 15 procent utgörs av sådana som läser Dagens Nyheter mindre ofta än tre dagar per vecka. (Regelbundenhetskravet för läsning är ju tre dagar per vecka, jämför kapitel ett.) Detta, i kombination med den relativt stora andel läsare som inte prenumererar, innebär att Dagens Nyheter, till skillnad från Svenska Dagbladet, fortfarande har en rörlig, potentiell läsargrupp i Stockholm.

6 Fyra stockholmska läsargrupper

Arbetets första del analyserar genomgående fyra läsartyper, den avslutande delen kommer att renodla dessa fyra grupper. Beskrivningen kommer att ta fasta på det som gör dem intressanta, och eftersom gruppen av icke-läsande stockholmare är den allra mest intressanta kommer tyngdvikten att ligga vid den. Detaljbeskrivningarna ovan kommer att tjäna som underlag.

Den trogne morgontidningsläsaren

Den trogne morgontidningsläsaren är man, äldre och högutbildad, och han är ofta akademiker. Han har samma kännetecken i Stockholm som utanför. För denne man finns det alltså alltid en tidning att tillgå, oavsett var han bor. De lokala tidningarna lyckas hålla en sådan bredd att han kan tillfredsställas av dem, och stockholmsmorgontidningarna, med prioriteringar av mer prestigefyllt material passar honom som hand i handske. Bor den trogne morgontidningsläsaren utanför Stockholm är det möjligt att han väljer att regelbundet läsa en stockholmsmorgontidning, för att på det viset hålla sig informerad om vad som händer i den värld han känner som sin (Kratz, 1991).

Han som läser kvällstidningen

Den renodlade kvällstidningsläsaren är vanligen man, och han finns oftare i Stockholm än utanför. Det är han som ligger bakom det faktum att vi kan tala om kvällstidningsläsning som ersättning för morgontidningsläsning i Stockholm (jfr inledningen, kapitel ett).

Denne man trivs med kvällstidningarnas form, innehåll och utgivningstid, och han gör det på bekostnad av stockholmsmorgontidningarna. Hans övriga mediekonsumtion är underhållningsinriktad, och han väljer ofta TV som nyhetsmedium. Mot den bakgrunden ter dig sig närmast självklart att han har svårt att komma överens med stockholmsmorgontidningarna.

De tidningstroga - eller mediekonsumenterna

Gruppen som väljer att regelbundet läsa såväl morgon- som kvällspress lever på många sätt i den bästa av världar. Andelen som väljer så är ungefär likstor över en rad bakgrundsegenskaper - såväl i Stockholm som utanför - och pendlar mellan omkring en tredjedel och en fjärdedel av befolkningen. De är också relativt flitiga konsumenter av en rad andra typer av medier och medieutbud. Detta leder till tanken att de inte tilltalas speciellt vare sig av morgon- (oberoende av utgivningsort) eller kvällstidningar, utan att deras tidningsläsande bäst förstås som ett utslag av en allmän, vanemässig, mediekonsumtion.

Den stockholmska icke-läsaren

Nästintill var femte stockholmare läser vare sig morgon- eller kvällspress regelbundet. Andelen icke-läsare är högre bland kvinnor än bland män, och högre bland de yngre än bland de äldre. Icke-läsarna utgör en stor del av de lågutbildade, och av dem som definierat sig själva som arbetare. Sett mot olika uppväxtmiljöer är dock andelen större bland dem som vuxit upp i jordbrukarhem än bland dem som vuxit upp i arbetarhem, trots att andelen icke-läsare är relativt stor även bland dem som vuxit upp i arbetarhem. Vidare är andelen icke-läsare hög bland sådana som bor i tvåpersonshushåll, och bland

sådana som bor i lägenhet i flerfamiljshus. Icke-läsarna har lägre inkomst än snittet, de tycker att den egna ekonomiska situationen har försämrats under det senaste året och de tror också att regeringens skattereform kommer att försämra den privata ekonomin än mer (tabell 36,37).

Vad är det här för människor? Att andelen ickeläsare är hög bland dem som vuxit upp i jordbrukarhem innebär att det handlar om relativt nyinflyttade stockholmare (jordbrukare som kategori saknas ju i Stockholm). Att de oftare bor i parhushåll än ensamma indikerar antingen att de är rotade i staden så till vida att de funnit en partner, eller att de i bostadsbristens dagar delar lägenhet med en vän/väninna. De beskriver sig som arbetare, och de har inte mycket hopp till den egna ekonomin.

De ser oftare mycket än lite av underhållningsprogrammen på TV, och antingen mycket **eller** ingenting av kultur- och dokumentärprogram. Eftersom de oftare är kvinnor än män ser de oftast inte särskilt mycket, eller ingenting alls, av TV:s sportprogram. Stora andelar lyssnar på lokalradionyheter och ser Rapport på TV, en mindre andel lyssnar till Dagens Eko.

Till skillnad från riks-ickeläsaren har den stockholmska ickeläsaren oftare ingen tidningsprenumeration i hushållet - och detta gäller främst dem i åldersgruppen 30-49 år.

Dagens Nyheter är den tidning som icke-läsaren uppger sig läsa, i den mån han läser någon morgontidning. Endast en procent uppger sig läsa Svenska Dagbladet, mot 15 för Dagens Nyheter.

Den ovan skisserade gruppen skulle utgöra en kärna av en lokal morgontidnings läsekrets. Det är samma kategori

som skulle värdera lokalanknutet och människoinriktat material mycket högt, och de skulle säga sig vara mycket intresserade av tidningens annonser (Björkqvist 1988b, 1988c; Kratz, 1989, 1990a, 1990b; Severinsson 1986, 1990). Uppenbarligen finner de inte vad de söker i de stockholmska morgontidningarna. Dessa ger inte samma möjlighet till identifikation som en lokal morgontidning kan göra, men sanningen att säga så saknas antagligen basen för det i den miljö som Stockholm erbjuder. Kvinnor för vilka hem, släkt, barn och bekanta är det viktigaste (jfr Rosengren, 1991) får ingen avsättning för detta intresse i den stockholmska medievärlden. Tidningen får ingen social funktion (jfr Jarlbro, 1988), och inbjuder följaktligen inte heller till regelbunden läsning.

Konsekvenser

För att en tidning skall vara attraktiv måste den fungera i en individs liv. Ovan har vi sett hur stockholmsmorgontidningarna fungerar väl för ett samhällets vardagselit, men sämre för dem som befinner sig lägre i vardagshierarkin. Jag vill använda förledet **vardag** för att peka på en väsentlig punkt: det vi kallar elit är på intet sätt ett skikt bestående av företagsledare eller maktmänniskor med stora förtecken. Istället handlar det om den breda massa av relativt sett högutbildade människor som med självklarhet utgör en tyst del av samhällsdebatten, som förstår den och som finner den viktig. Utanför denna grupp, och utanför stockholmsmorgontidningarnas aktionssfär, faller människor som inte med samma självklarhet kan intressera sig för politisk och kulturell debatt, på det sätt dessa presenteras i Dagens Nyheter eller Svenska Dagbladet.

I Sverige som helhet är det mycket färre som faller utanför tidningarnas aktionsradier. Antagligen lever de

lokala morgontidningarna (som har breda, allomfattande läsekretsar) just på det faktum att de är lokala. De beskriver skeenden och händelser på ett plan som ligger människorna nära, såväl fysiskt som intressemessigt. Människan och tidningarna lever i samma värld. Det till Stockholm nyinflyttade sjukvårdsbiträdet kommer nog aldrig att känna sig lika hemmastadd i den abstrakta konstruktion som Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet kallar Sverige.

Litteratur

- Björkqvist, Karin (1988a) **Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets läsare i Stockholm**. PM från Dagspresskollegiet nr. 2. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Björkqvist, Karin (1988b) **Tidningsläsning i Gästrikland - en presentation av en läsarundersökning**. Arbetsrapport nr. 28. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Björkqvist, Karin (1988c) **Tidningsläsning i Värmland. Presentation av en läsarundersökning från våren 1987**. Arbetsrapport nr. 42. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Jarlbro, Gunilla (1988) **En kvalitativ studie av hur människor upplever tidningsinnehåll**. Arbetsrapport nr. 39. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1989) **Tidningsläsning i Kalmar och på Öland**. Arbetsrapport nr. 54. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1990a) **Tidningsläsning sydöstra Skåne**. Arbetsrapport nr. 3. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1990b) **Tidningsläsning i Jönköping**. Arbetsrapport nr. 5. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1991) **Verklighetsval och kapital. En studie av det ekonomiska och det kulturella kapitalets betydelse för läsningen av stockholmsmorgontidningar utanför Stockholm**. Arbetsrapport nr. 6. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Ohlsson, Anders (1989) **Politiska nyheter till nytta och nöje. En studie av varför vi tar del av nyheter om politik i press, radio och TV**. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Rosengren, Anette (1991) **Två barn och eget hus. Om kvinnors och mäns världar i småsamhället**. Skrifter från Skaraborgs läns länsmuseum nr. 13. Stockholm: Carlssons.

Severinsson, Ronny (1986) Tidningsläsning i Södermanland. Arbetsrapport nr. 13. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Severinsson, Ronny (1990) Tidningsläsning i nordvästra Skåne. Arbetsrapport nr. 2. Göteborgs: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

Weibull, Lennart (1983) Tidningsläsning i Sverige. Stockholm: Liber förlag.

Weibull, Lennart (1984) Tidningsmarknaden i Stockholm. Tabellsammanställning från en undersökning gjord våren 1984. Stencil. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

TABELLBILAGA

Tabell 1 Läsning av morgon- och kvällstidningar minst tre gånger per vecka. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsning	Stockholm	Sverige totalt	Differens
ingen tidning	16	8	+ 8
enbart kvällstidning	11	5	+ 6
enbart morgontidning	49	60	-11
båda typerna	25	27	- 2
antal svarspersoner	283	1582	

Tabell 2 Läsning av morgon- och kvällstidningar bland män och kvinnor. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	män		kvinnor	
	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	11	7	21	9
enbart morgontidning	49	59	48	62
enbart kvällstidning	12	6	9	4
båda typerna	28	28	22	25
antal svarspersoner	153	797	130	772

Tabell 3 Läsning av morgon- och kvällstidningar i olika åldersgrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	15-29 år		30-49 år		50-75 år	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	18	12	15	5	14	7
enbart morgontidning	44	50	50	65	51	65
enbart kvällstidning	11	7	12	5	10	4
båda typerna	26	31	23	25	26	25
antal svarspersoner	72	402	105	575	102	557

Tabell 4 Läsning av morgon- och kvällstidningar i olika utbildningsgrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	låg		utbildning medel		hög	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	24	8	18	8	4	6
enbart morgontidning	33	61	44	55	72	70
enbart kvällstidning	22	6	6	4	5	3
båda typerna	21	24	32	33	20	21
antal svars- personer	86	643	107	532	85	353

Tabell 5 Andel läsare av olika typer i olika grupper av egen-
definierad klass. Stockholm och Sverige totalt SOM
1990 (procent)

	arbe- tare		jordbru- kare		tjänste- män		tjänstem/ akadem.		egen före- tagare	
	ST	tot	ST*	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	27	9	-	8	11	6	5	5	15	8
enbart morgon- tidning	24	56	-	71	58	65	75	78	42	56
enbart kvälls- tidning	20	6	-	6	11	4	0	1	12	5
båda typerna	30	29	-	16	20	25	20	16	30	30
antal svars- personer	71	662	-	51	107	420	40	148	40	159

* anm. Kategorin jordbrukare saknas i Stockholm.

Tabell 6 Andel läsare av olika typer i olika grupper av egen-
definierad familjebakgrund. Stockholm och Sverige
totalt SOM 1990 (procent)

	arbe- tare		jordbru- kare		tjänste- män		tjänstem/ akadem.		egen före- tagare	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	19	8	25	6	10	7	6	8	15	8
enbart morgon- tidning	36	57	50	65	60	63	76	76	44	59
enbart kvälls- tidning	16	6	5	2	7	3	6	5	15	5
båda typerna	29	28	20	26	23	26	12	12	26	28
antal svars- personer	119	790	20	236	70	238	33	87	27	150

Tabell 7 Andel läsare av olika typer per hushållsstorlek.
Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsartyp	enpersons- hushåll		tvåpersons- hushåll		flerpersons- hushåll	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	8	10	20	7	14	7
enbart morgontidning	57	57	46	61	47	62
enbart kvällstidning	10	4	11	5	13	5
båda typerna	25	28	24	27	27	26
antal svars- personer	61	260	102	549	111	726

Tabell 8 Andel läsare av olika typer per boendeform. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsmönster	lantgård/ ensaml. villa		villa/ radhus		lägenhet i fler- familjshus	
	ST*	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	-	9	8	4	19	12
enbart morgontidning	-	61	59	68	45	51
enbart kvällstidning	-	5	8	3	12	7
båda typerna	-	24	25	24	24	30
antal svars- personer	-	258	97	710	166	570

*anm. kategorin saknas i Stockholm

Tabell 9 Andel läsare av olika typer per hushållsinkomst. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsartyp	lägsta* inkomstgrupp		högsta* inkomstgrupp		relativt* låg inkomst		relativt* hög inkomst	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	26	14	8	3	16	9	13	5
enbart morgon tidning	46	56	58	69	46	58	53	66
enbart kvälls- tidning	9	6	4	2	10	6	9	4
båda typerna	20	23	30	26	26	28	24	25
antal svars- personer	35	256	66	238	127	736	140	716

* anm. Lägsta inkomstgruppen tjänar 120 000 kr eller mindre.
Högsta inkomstgruppen tjänar över 330 000 kr.
Den relativa inkomsten är baserad på ett snitt i mitten
av befolkningsgruppen. Hälften har definierats som att ha
lägre respektive högre inkomst.

Tabell 10 Andel läsare av olika typer per politiskt intresse. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsartyp	mycket intresserad		ganska intresserad		inte särskilt intresserad		inte alls intresserad	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	10	5	16	6	12	8	47	21
enbart morgontidning	58	66	53	64	41	58	33	51
enbart kvällstidning	8	4	6	3	20	6	13	8
båda typerna	24	26	25	27	28	28	7	19
antal svars- personer	38	164	138	654	91	608	(15)	131

Tabell 11 Andel läsare av olika typer i grupper med olika grad av föreningsaktivitet. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsmönster	inte medlem i någon förening		medlem i en förening		medlem i flera/aktiv*	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	23	9	12	8	14	7
enbart morgontidning	43	59	42	57	58	64
enbart kvällstidning	13	6	18	5	5	3
båda typerna	21	26	28	29	24	26
antal svars- personer	75	408	82	427	80	487

* anm. Kategorin har definierats som att antingen vara medlem i flera föreningar än en, eller att gå på möten eller ha uppdrag i en eller flera föreningar.

Tabell 12 Andel läsare av olika typer per konsumtion av underhållningsprogram på TV. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	allt/ i stort sett allt		ganska mycket		inte särskilt mycket		ingenting/ nästan ingenting	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	25	10	20	7	10	7	10	13
enbart morgontidning	17	58	39	57	59	67	71	63
enbart kvällstidning	17	6	16	6	6	4	5	2
båda typerna	42	26	24	30	25	22	14	21
antal svars- personer	(12)	94	127	782	117	561	21	84

Tabell 13 Andel läsare av olika typer per konsumtion av nyhetsprogram på TV. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	allt/ i stort sett allt		ganska mycket		inte särskilt mycket		ingenting/ nästan ingenting	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	18	7	13	6	21	12	0	27
enbart morgontidning	38	58	54	63	40	58	0	54
enbart kvällstidning	8	2	11	5	17	8	0	8
båda typerna	35	33	22	26	21	22	0	12
antal svars- personer	65	296	166	948	42	257	(6)	26

Tabell 14 Andel läsare av olika typer per konsumtion av dokumentär- och samhällsprogram på TV. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	allt/ i stort sett		ganska mycket		inte särskilt mycket		ingenting/ nästan ingenting	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	25	16	14	6	14	8	20	14
enbart morgontidning	30	50	52	62	45	63	67	57
enbart kvällstidning	5	2	10	4	17	5	0	5
båda typerna	40	32	24	28	24	24	13	23
antal svars- personer	20	83	147	696	93	607	15	117

Tabell 15 Andel läsare av olika typer per konsumtion av sportprogram på TV. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	allt/ i stort sett		ganska mycket		inte särskilt mycket		ingenting/ nästan ingenting	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	8	4	14	6	18	8	16	11
enbart morgontidning	36	51	45	62	48	61	59	65
enbart kvällstidning	22	6	8	5	11	4	9	4
båda typerna	33	40	33	26	23	26	16	20
antal svars- personer	36	190	64	446	100	523	76	353

Tabell 16 Andel läsare av olika typer per konsumtion av kulturprogram på TV. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	allt/ i stort sett		ganska mycket		inte särskilt mycket		ingenting/ nästan ingenting	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	0	11	21	8	10	6	19	12
enbart morgontidning	0	67	53	62	49	63	45	56
enbart kvällstidning	0	0	6	3	14	5	11	6
båda typerna	0	22	21	26	27	26	24	27
antal svars- personer	(8)	36	68	359	139	740	62	374

Tabell 17 Konsumtion av olika nyhetsprogram minst fem dagar i veckan i olika läsargrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	läser ingen		enbart morgontidn.		enbart kvällstidn.		båda typerna	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
lokalradio- nyheter	47	39	52	39	60	44	63	45
Aktuellt	38	41	44	47	30	28	45	43
Rapport	49	36	43	46	33	31	44	48
Dagens Eko	29	35	37	32	17	28	29	32
Regionala nyheter i TV	32	23	23	29	21	20	32	36
antal svars- personer	37	105	131	903	29	70	66	388

Tabell 18 Andel som anser olika kriterier hos en morgontidning mycket viktiga i olika läsargrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	läser ingen		enbart morgontidn.		enbart kvällstidn.		båda typerna	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
innehåller lokala nyheter	41	44	28	59	31	43	40	62
kommer i tid	38	39	65	60	31	44	64	58
bevakar de stora politiska nyheterna	52	41	73	49	53	38	56	42
har bra bilder	15	19	14	14	7	8	23	17
skriver trovärdigt och sakligt	87	81	90	84	80	76	84	82
partipolitiskt obunden	45	31	33	25	33	42	39	28
lågt prenumerationspris	36	41	28	39	7	26	29	36
antal svars- personer	29	97	134	931	16	51	67	406

Tabell 19 Andel som anser olika kriterier hos en morgontidning inte alls viktiga i olika läsargrupper. Stockholm respektive Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	läser ingen		enbart morgontidn.		enbart kvällstidn.		båda typerna	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
innehåller lokala nyheter	0	3	4	2	6	6	2	1
kommer i tid	4	12	3	5	15	8	0	2
bevakar de stora politiska nyheterna	3	13	1	3	13	6	0	3
har bra bilder	4	13	5	6	7	4	5	5
skriver trovärdigt och sakligt	0	3	0	0	7	2	0	0
partipolitiskt obunden	16	19	2	9	13	10	3	9
lågt prenumerationspris	4	8	7	4	21	13	9	7
antal svars- personer	29	97	134	931	16	51	67	406

Tabell 20 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

prenumerations- situation	läser ingen		enbart morgontidn.		enbart kvällstidn.		båda typerna	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot	ST	tot
prenumererar	12	24	90	90	10	17	75	78
prenumererar inte	88	76	10	10	90	83	25	22
antal svars- personer	32	92	137	946	20	59	69	414

Tabell 21 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet bland män och kvinnor. Sverige totalt SOM 1990 (procent)

prenumerations-situation	läser ingen		enbart morgontidn.		enbart kvällstidn.		båda typerna	
	män	kv	män	kv	män	kv	män	kv
prenumererar	21	28	90	90	22	9	77	80
prenumererar inte	79	72	10	10	78	91	23	20
antal svars-personer	43	47	471	473	37	22	224	190

Tabell 22 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet i olika åldersgrupper*. Sverige totalt SOM 1990 (procent)

prenumerations-situation	läser ingen			enbart morgontidn.			enbart kvällstidn.			båda typerna		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
prenumererar	39	13	19	82	91	93	22	17	11	76	77	83
prenumererar inte	61	87	81	18	9	7	78	83	89	24	23	17
antal svars-personer	31	23	32	200	373	353	23	18	18	123	142	137

* anm. åldersgrupp 1 15-29 år
 åldersgrupp 2 30-49 år
 åldersgrupp 3 50-75 år

Tabell 23 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet i olika utbildningsgrupper. Sverige totalt SOM 1990 (procent)

prenumerations-situation	läser ingen			enbart morgontidn.			enbart kvällstidn.			båda typerna		
	låg	me	hög	låg	me	hög	låg	me	hög	låg	me	hög
prenumererar	23	24	21	89	89	91	13	27	(22)	78	77	82
prenumererar inte	77	76	79	11	11	9	87	73	(78)	22	23	18
antal svars-personer	44	29	14	384	292	246	31	15	(9)	156	173	74

Tabell 24 Olika läsargrupperns prenumerationsbenägenhet i hushåll av olika storlek*. Sverige totalt SOM 1990 (procent)

prenumerations- situation	läser ingen			enbart morgontidn.			enbart kvällstidn.			båda typerna		
	1	2	3+	1	2	3+	1	2	3+	1	2	3+
prenumererar	5	22	35	80	90	93	0	14	25	59	82	82
prenumererar inte	95	78	65	20	10	7	0	86	75	41	18	18
antal svars- personer	19	27	40	146	330	447	(7)	21	28	73	147	186

* anm. 1 - enpersonshushåll
 2 - tvåpersonshushåll
 3+ - tre eller fler medlemmar i hushållet

Tabell 25 Olika läsarmönster bland sådana som prenumererar. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsmönster	prenumeranter Stockholm	prenumeranter totalt
ingen tidning	2	2
enbart morgontidning	68	70
enbart kvällstidning	1	1
båda typerna	29	27
antal svarspersoner	182	1204

Tabell 26 Olika läsarmönster bland sådana som prenumererar i olika grupper. Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsmönster	kön		ålder			utbildning			hushålls- storlek		
	män	kv	15-29	30-49	50-75	låg	me	hög	1	2	3+
ingen tidning	2	2	4	1	1	2	2	1	1	1	2
enbart morgon- tidning	69	72	60	75	73	72	64	77	73	70	70
enbart kvälls- tidning	1	0	2	1	0	1	1	1	0	1	1
båda typerna	28	26	34	24	25	25	33	21	27	28	26
antal svars- personer	612	592	275	453	451	478	405	289	161	427	589

Tabell 27 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i olika grupper. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)

tidning	kön		ålder*						utbildning		
	män	kv	1	2	3	4	5	6	låg	medel	hög
Dagens Nyheter	52	47	40	54	56	50	56	40	41	52	57
Svenska Dagbladet	19	15	22	11	16	16	16	24	7	16	29
antal svars- personer	312	276	50	112	97	103	88	134	186	170	211

* anm. åldersgrupp 1 15-19 år
 åldersgrupp 2 20-29 år
 åldersgrupp 3 30-39 år
 åldersgrupp 4 40-49 år
 åldersgrupp 5 50-59 år
 åldersgrupp 6 60-75 år

Tabell 28 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet per hushållstorlek respektive civilstånd. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)

tidning	hushållstorlek*			civilstånd	
	1	2	3+	ensamstående	gift/sambo
Dagens Nyheter	52	48	49	49	49
Svenska Dagbladet	24	17	18	21	17
antal svarspersoner	101	201	213	179	336

* anm. 1 enpersonshushåll
2 tvåpersonshushåll
3+ tre eller fler i hushållet

Tabell 29 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet per politiskt intresse. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990. (procent)

tidning	mycket	ganska	inte särskilt	inte alls
	intresserad	intresserad	intresserad	intresserad
Dagens Nyheter	47	57	46	22
Svenska Dagbladet	29	16	16	8
antal svarspersoner	76	276	194	37

Tabell 30 Andel prenumeranter bland läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)

	läsare av	läsare av
	Dagens Nyheter	Svenska Dagbladet
prenumererar	78	94
prenumererar inte	22	6
antal svarspersoner	258	98

Tabell 31 Olika läsartyper bland läsare av Dagens Nyheter respektive Svenska Dagbladet. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)

läsmönster	läsare av Dagens Nyheter	läsare av Svenska Dagbladet
ingen tidning	5	1
enbart morgontidning	62	74
enbart kvällstidning	3	0
båda typerna	30	25
antal svars personer	292	101

Tabell 32 Läsargruppernas fördelning per läsning av Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet eller annan/ingen tidning. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)

tidning	läser ingen	enbart morgontidn.	enbart kvällstidn.	båda typerna
Dagens Nyheter	15	63	12	67
Svenska Dagbladet	1	26	0	19
annan/ingen tidning	84	11	88	14
antal svars personer	102	287	68	131

Tabell 33 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i grupper med olika subjektiv klasstillhörighet. Stockholm SOM 1986 och SOM 1990 (procent)

tidning	arbe- tare	jordbru- kare	tjänste- män	tjänstem/ akadem.	egen före- tagare
Dagens Nyheter	43	-	60	41	46
Svenska Dagbladet	4	-	14	49	21
antal svars- personer	164	-	190	86	61

Tabell 34 Andel läsare av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet efter partisynpati. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

tidning	Stockholm					Sverige totalt				
	v	s	c	fp	m	v	s	c	fp	m
Dagens Nyheter	44	57	59	59	44	10	12	9	16	13
Svenska Dagbladet	6	5	12	18	37	1	1	2	6	11
summa	50	62	71	77	81	11	13	11	22	24
antal svars- personer	16	67	17	34	86	97	392	118	176	376

Tabell 35 Andel sympatisörer med olika politiska partier bland läsare (huvudtidning) av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

	läsare av Dagens Nyheter		läsare av Svenska Dagbladet		Samtliga	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot
vänsterpartiet	6	6	2	2	7	7
socialdemokraterna	30	29	7	5	28	29
centerpartiet	8	7	4	3	7	9
folkpartiet	16	18	13	17	14	13
moderaterna	30	31	70	68	28	36
kds	2	3	2	1	2	1
miljöpartiet	6	4	-	-	4	5
annat parti	3	3	2	3	3	3

antal svars personer

Tabell 36 Andel läsare av olika typer per upplevd förändring av egen ekonomisk situation det senaste året. Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsartyp	förbättrad		likadan		försämrad	
	ek. sit.	ST tot	ek. sit.	ST tot	ek. sit.	ST tot
ingen tidning	12	7	14	6	17	10
enbart morgontidning	56	61	46	61	49	61
enbart kvällstidning	10	6	12	5	12	4
båda typerna	22	27	28	27	22	26
antal svarspersoner	72	330	128	708	77	496

Tabell 37 Andel läsare av olika typer per åsikt om hur skattereformen kommer att påverka den egna ekonomin Stockholm och Sverige totalt SOM 1990 (procent)

läsartyp	förbättring av ek. sit.		likadan ek. sit.		försämring av ek. sit.	
	ST	tot	ST	tot	ST	tot
ingen tidning	5	4	14	7	21	9
enbart morgontidning	60	63	46	61	48	60
enbart kvällstidning	7	4	11	4	14	6
båda typerna	29	28	29	28	18	25
antal svarspersoner	42	169	130	648	102	702